

O'ZBEKISTONDA YOSHLARNING IJTIMOY HIMOYA TIZIMI: AXBOROT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING MA'NAVIY-AXLOQIY JIHATLARI

M.X.To'xtayeva

University of management and future technologies "Gumanitar fanlar"
kafedra mudiri Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b

E-mail: tuxtaeva@umft.uz

Telefon: 90 813-13-23

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15385469>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Yangi O'zbekistonning axborot xavfsizligi siyosatining asosiy maqsadi shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini muvozanatlash va himoya qilishdir. Kibermakondagi maqsadlarimizga erishishda biz inson huquq va erkinliklari, davlat suvereniteti, yangicha go'yalar tashkil etish kabi bir qator masalalar ko'rilgan.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, yoshlarga oid davlat siyosati, iqtidorli yoshlar, besh tashabbus, ma'naviy barkamollik, Uchinchi Renesseans, texnologiya, kiberxavfsizlik siyosati, IT provayderlar.

O'zbekiston ochiq, hamkorlikda ishlaydigan, ishonchli va xavfsiz internet tarafdoridir. O'zbekistonning axborot xavfsizligiga O'zbekistonda joylashgan axborot resurslariga xorijiy davlatlar, xalqaro terroristik tashkilotlar, jinoiy guruhlar va shaxslar tomonidan kiberhujumlar tahdid solmoqda. O'zbekistonning muhim axborot infratuzilmasi va uni boshqarish vositalariga qaratilgan xorijdan moliyalashtirilgan kiberhujumlar kabi xususiy tashkilotlar tomonidan yangi muammolar qo'yilmoqda. O'zbekiston bugungi murakkab xalqaro munosabatlar sharoitida o'zining ertangi kunini barpo qilmoqda. Yurtimizda amalga oshirilayotgan tub islohotlarning zaminida ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini barpo qilish konsepsiyasi mujassamlashgandir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev rahbarligida ishlab chiqilgan O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish harakatlar strategiyasida¹ mamlakatimizni rivojlantirishning besh ustuvor yo'nalishi – davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish, qonun ustuvorligini ta'minlash va sud - huquq tizimini yanada isloh qilish, iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish, ijtimoiy sohani taraqqiy ettirish, xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish bo'yicha aniq, hayotiy islohotlar, ularni amalga oshirish mexanizmlari belgilab berilgan.

Zamonaviy dunyoda tashviqot, manipulyatsiya, yolg'on xabarlar, noto'g'ri ma'lumotlar vositalarini o'z ichiga olgan va ko'pincha demokratik qadriyatlarni nishonga olgan axborot urushlari tobora keskinlashib bormoqda. Shu nuqtai nazardan jamiyat va davlatning axborot urushlariga javob berish salohiyatini kuchaytirish maqsadida aholining xabardorligi va mediasavodxonligini oshirishga harakat qilamiz. Axborot kiberxavfsizlik sektorini tartibga soluvchi kompleks davlat siyosatining nomukammalligi, hayotiy muhim axborot infratuzilmasini himoya qilish bo'yicha qonunchilikning yo'qligi, kiber baxsiz hodisalarga javob berish tuzilmalarining institutsional salohiyatining etarli darajada emasligi va kiberxavfsizlikning yo'qligi asosiy muammolardan biridir.

Axborot, texnologiya va kiberxavfsizlik sohasida biz institutlarni rivojlantirishga jarayonlar samaradorligini oshirishga infratuzilmani rivojlantirishga harakat qilamiz. O'zbekiston davlat axborot, texnologiya, kiberxavfsizlik siyosati, strategiyalarini ishlab chiqish, shuningdek, sektorni boshqarishning milliy mexanizmlarini joriy etishni davom ettirmoqda. Biz IT provayderlari va raqamli xizmatlar provayderlari o'rtasidagi davlatdan-davlat munosabatlarining me'yoriy-huquqiy asoslarini ishlab chiqamiz, natijada Milliy kiberxavfsizlik markazi va kompyuter buzilishlariga javob berish guruhlarini shakllantirish mumkin bo'ladi.

Texnologik xavfsizlik nuqtai nazaridan O'zbekiston hayotiy texnologiyalardan, infratuzilmada qo'llaniladigan texnologiyalardan, texnologik tarkibiy qismlardan kelib chiqadigan zaifliklarni bartaraf etish, chet el texnologiyalari xavfini kamaytirish va milliy texnologik bazani rivojlantirish, shu jumladan hamkorlik yo'li bilan harakat qiladi.

Axborot sohasida barqarorlikni oshirish maqsadida risklarni samarali boshqarish, malakali kasbiy salohiyatni rivojlantirish, xalqaro standartlarni mahalliyashtirilgan joriy etish, raqamli savodxonlik darajasini oshirish orqali milliy axborot kiber imkoniyatlarini rivojlantiramiz. Sohadagi ishtirokchilarning xilma-xilligi, axborot sohasida xalqaro chegaralarning yo'qligi, davlat, jamiyat va xususiy sektor o'rtasidagi imkoniyatlarning taqsimlanishi hisobga olingan holda, davlat va xususiy va xalqaro sektorlar o'rtasidagi hamkorlik darajasini oshirish zarur. kalit, davlat bunga intiladi.

Kiberxavfsizlik bilan bog'liq boshqa konsepsiya O'zbekistonda raqamli kun tartibini (Raqamli O'zbekiston) amalga oshirish zarurati bo'lib, u O'zbekiston tomonidan qabul qilingan xalqaro majburiyatlarga to'g'ri keladi. Shunday qilib, O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy, texnologik va milliy kiberxavfsizlikni rivojlantirishning turli darajalari tufayli jiddiy muammolar paydo bo'lishi

mumkin. O'zbekistonning Kiberstrategiyasi - bu sohadagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlarini ishlab chiqish va amalga oshirishni, normativ-huquqiy bazani takomillashtirishni talab qiladigan davlatning yondashuvlari to'plamidir. Misol sifatida, Germaniya Federativ Respublikasining (FRG) ilg'or tajribasini ko'rib chiqaylik. Shuni ta'kidlash kerakki, Germaniya iqtisodiyoti har xil turdagi kiberhujumlar markazida bo'lib, u sezilarli darajada zarar ko'rmoqda, shuning uchun kiberxavfsizlik uning asosiy muammolaridan biridir. Shunga ko'ra, kibernudofaa tizimi ishlab chiqildi va doimiy ravishda takomillashtirildi. Shuni ta'kidlash kerakki, Germaniyaning kiberxavfsizlikka bo'lgan yondashuvi o'zining murakkab tabiatiga ko'ra murakkab bo'lib, "Axborot infratuzilmasini himoya qilish bo'yicha Milliy dastur" (2005 yilda qabul qilingan) va "Axborot infratuzilmasini himoya qilish" ga qaratilgan me'yoriy hujjatlar, dasturlar, institutlarning butun tizimini o'z ichiga oladi. Muhim infratuzilma komponentlari" amalga oshirish dasturi 2007 yilda qabul qilingan. Hukumat, biznes va boshqa institutlar ishtirokida ishlab chiqilgan ushbu hujjatlar IT inqirozlariga javob berishning umumiy strategiyasini belgilab beradi va biznes hamjamiyatiga yirik kiberhujumlarga qarshi ko'rsatmalar beradi. GFRning milliy kiberxavfsizligi uchun mas'ul organ - Ichki ishlar vazirligi. Germaniya Federal axborot xavfsizligi agentligi tomonidan asos solingan. Ushbu organ axborot xavfsizligi siyosatini shakllantiradi va hodisa uchun harakatlar rejasini tuzadi: inqirozning oldini olish, aniqlash va javob.

2011 yil Germaniya Federativ Respublikasi kibernudofaa tizimida milliy xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan idoralararo ko'p tomonlama harakatlar mantig'iga asoslangan yangi Federal kiberxavfsizlik strategiyasini qabul qildi. Strategiya asosan muhim axborot tuzilmalarini himoya qilishga, shu bilan birga axborot infratuzilmasini inqiroz holatida ushlab turishning qo'shimcha imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan.

2017 yil Germaniya Qurolli Kuchlari Kiber va Axborot Kosmik Qo'mondonligini (MDH) tashkil etdi. U fuqarolik-harbiy tuzilmalarning juda yaqin hamkorligini tartibga soladi, bu doimiy ravishda takomillashtiriladi va rivojlantiriladi. Taxmin qilish mumkinki, kiberstrategiya davlat boshqaruvi tizimida kiberxavfsizlik masalasini sezilarli darajada oshiradi, aniq rol va mas'uliyatni belgilaydi. Yana bir masala - "kiberxavfsizlikning oldini olish, ularga qarshi chora-tadbirlar ishlab chiqish, samarali kiberxavfsizlik tizimini yaratish" uchun Kiberxavfsizlik markazini tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Kiberstrategiya Kiberxavfsizlik markazining asosiy funksiyalarini - uni yaratishning ikkita usulini ko'rib chiqadi. Kiberxavfsizlik va xavfsiz axborot

uzatish jarayonlari sohasida xalqaro hamkorlik tuzilmaning vazifalaridan biri bo'lishi kerak. Bu boradagi keyingi ishlar Markazning vazifalarini yanada oydinlashtirishi aniq. Albatta, kiberstrategiyani O'zbekistonda axborot xavfsizligining asosiy hujjati sifatida ko'rib chiqish kerak, bu axborot xavfsizligining maqsadlari, vazifalari, tamoyillari va asosiy yo'nalishlari bo'yicha rasmiy qarashlar to'plamidir. Muayyan yo'nalishlarni tartibga solishga kelsak, u normativ sohada amalga oshiriladi. Shuni ta'kidlash kerakki, mamlakatimizda ma'lumotlarga kirish, ma'lumotlarning maxfiyligi va himoyasi bo'yicha umumiy qoidalarni belgilaydigan umumiy, asosiy qonun yo'q, ammo ma'lum darajada Kiberstrategiya bilan almashtiriladi. Masalan, Rossiyada "Axborot, axborot texnologiyalari - axborotni himoya qilish to'g'risida" gi qonun mavjud. Asosiy qonun mavjud bo'lmaganda, qonun hujjatlarida axborot xavfsizligi turlarining huquqiy rejimi darhol belgilanadi.

Yana bir fikr shundaki, "kiber qurol" bo'ladi, chunki u aslida dasturiy ta'minotdir. Shunga ko'ra, sun'iy intellektni rivojlantirishda izlanishi kerak bo'lgan asosiy strategik afzalliklar (ma'lumotlarni qo'lga olish va yo'q qilish, axborot infratuzilmasini nazorat qilish va boshqalar) kibermakonda bo'ladi.

Sun'iy intellektdan foydalanish tufayli kiberhujumlarda qo'llaniladigan vositalar, usullar va dasturiy ta'minot tobora ko'proq aqlli bo'lib borar ekan, u mudofaalarni engib o'tish va ko'proq ta'sir o'tkazish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Xuddi shunday, ushbu kiberhujumlarga qarshi eng yaxshi kibermudofaa ko'proq AIga bog'liq bo'ladi. Birgalikda davlatlar kiber ustunlik uchun bir-biri bilan raqobatlashadi va hujum va mudofaa qobiliyatlari uchun sun'iy intellektni rivojlantiradilar. Bunday ko'rinish bilan nima qilishimiz kerak?

Kiberhujumlarning yaqin tarixidan bilamizki, inson unsurlari odatda xavfsizlik tizimining eng zaif nuqtasi hisoblanadi. Firibgarlik hujumlarida zararli dasturlarni bosgan yoki telefonda behayo ovoz bilan parollarni qayta tiklashga ishonch hosil qilgan shaxs tizim xavfsizligini buzadi.

Sun'iy intellekt odamlarni yanada samaraliroq boshqarish yoki odamlarning manipulyatsiya qilinayotganini aniqlash uchun bo'lgani kabi, bu sohada ham samarali bo'lishi mumkin. Bu, ehtimol, insonning psixologik manipulyatsiyasini optimallashtirish uchun sun'iy intellektning eng qo'rqinchli ilovalaridan biridir. U allaqachon reklama uchun keng qo'llanilgan va tez orada paydo bo'ladigan nayza-fishing operatsiyalariga qo'llanilishi mumkin. Biroq, sun'iy intellekt texnologiyasining kibermakondagi yutuqlari keskin strategik taraqqiyotga olib kelishi mumkinligini tushunish qiyin. Natijada, sun'iy intellekt inson mehnatini avtomatlashtirishdir. Ehtimol, kiber urushda xaker-botlar

armiyasiga ega bo'lish kichik, ammo malakali xakerlar uchun kuchli yordam bo'lishi mumkin. Ular past intensivlikdagi kibertajovuz operatsiyalarida shunga o'xshash funktsiyani bajarishi mumkin, ammo ommaviy investitsiyalar yoki kiber urush bilan qurolli to'qnashuv natijasida olingan har qanday strategik ustunlik, agar umidlar yuqori darajaga aylanmasa, oddiy urushni dastlab to'xtatishi mumkinligini ko'rish qiyinroq. intensiv kiber qarama-qarshilik. Ehtimol, davlatlar buni sun'iy intellektga katta sarmoya kiritmasdan amalga oshirishni xohlashadi.

Ijtimoiy manipulyatsiya uchun sun'iy intellektni qurollantirish. Axborot tarmoqlari, infratuzilmalari va ma'lumotlaridagi kibexavfsizlikka hujum qilish uchun sun'iy intellektdan foydalanish g'oyasi uning axborot urushi va tashviqotida qo'llanilishi bilan bog'liq - aslida ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar orqali psixologik operatsiyalar. Sun'iy intellekt ijtimoiy tushuncha va siyosiy faoliyatni shakllantirish uchun ishlatilishi mumkin, xuddi kiber operatsiyalar inson muhandisligiga qo'llanilishi mumkin.

Foydalangan adabiyotlar:

- 1.Mirziyoev Sh.M. "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak". –Toshkent, O'zbekiston, 2017. – 104 b.
- 2.Mirziyoev Sh.M. "Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz". –Toshkent, O'zbekiston, 2017. – 488 b.
- 3.Abdullaev I.Z. Rivojlanishning globallashuv sharoitida ijtimoiy – siyosiy hayotni axborotlashtirish // siyosiy fanlar doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertasiya avtoreferati.-T. JIDU, 2007.
- 4.Очилов Б.,Сулейманов Ш. Анализ информации в международных отношениях. –Т.: УМЕД, 2007

